

Kommunal- og distriktsdepartement
(elektronisk innsendelse)

Hamar, 23.09.2022

Deres ref.: 22/4426

Vår ref.: 509.200/ISE/TLJ/2022/73

Hørings svar – Forslag til endringer i lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)

Norsk Vann viser til departementets høringsbrev av 25.05.2022 om forslag til endringer i IKS loven og en ny forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsmelding for interkommunale selskaper (budsjett- og regnskapsforskriften for IKS).

Norsk Vann er den nasjonale interesseorganisasjonen for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til rent vann og en bærekraftig utvikling av bransjen gjennom å sikre gode rammebetingelser, kompetanseutvikling og samhandling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide vann- og avløps selskaper, kommunenes driftsassistanser og noen samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 324 kommuner med ca. 98 % av landets innbyggere.

Alle kommuner og kommunale selskaper som bidrar i produksjonen av kommunale vann- og avløpstjenester skal beregne gebyrene for tjenestene til selvkost. Vann- og avløpstjenestene følger ikke alltid kommunegrensene og behovene må i mange tilfeller løses regionalt.

Norsk Vann har flere medlemmer som er organisert etter IKS-loven. Dette er Asker og Bærum vannverk IKS, Driftsassistansen i Viken IKS, GIVAS IKS, Glitrevannverket IKS, Hias IKS, IVAR IKS, MIRA IKS, MOVAR IKS, Nordre Follo renseanlegg IKS, NRA IKS, NRV IKS, Søndre Follo renseanlegg IKS, Tønsberg renseanlegg IKS og Vestfold Vann IKS.

De interkommunale selskapene i den kommunale vann- og avløpssektoren har ulik organisering. Enkelte av selskaper følger regnskapsloven, mens andre følger kommunelovens bestemmelser. Norsk Vanns innspill til høringsuttalelsen er utarbeidet i samarbeid med de av våre medlemmer som er organisert som IKS.

Norsk Vann har følgende innspill og kommentarer:

Punkt 3 Høringen om endringer i IKS-loven fra 2014

Departementet foreslår ikke å endre ansvarsformen eller å fjerne konkursforbudet i IKS-loven. Fjerning av konkursforbudet har tidligere vært oppe i ESA sak fra 2013 og høringen i 2014.

Norsk Vanns medlemmer gir tilbakemelding om at det er viktig at konkursforbudet består. Dette er en viktig forutsetning for at selskapene skal oppnå gode finansieringsavtaler.

Norsk Vann støtter departementets konklusjon om å ikke endre ansvarsformen eller å fjerne konkursforbudet i IKS-loven.

Norsk Vann BA

Vangsvegen 143, NO-2321 Hamar Telefon: +47 62 55 30 30 E-post: post@norskvann.no
Internett: www.norskvann.no Organisasjonsnummer: NO 986 273 026 MVA Bankgirokonto: 7162 05 19876

Punkt 4.3.1 Forslag om å regulere møteoffentligheten i IKS-loven

Departementet foreslår å øke møteoffentligheten og innsyn i IKS som er omfattet av offentlighetsloven, ved at blant annet representantskaps- og styremøtet skal følge de samme krav til åpne og lukkede møter som kommunale organ, kommunale foretak og interkommunale samarbeid.

Norsk Vanns medlemmer er positive til åpenhet og transparens knyttet til sine saker. Vann- og avløpsselskapene driver i stor grad med typiske kommunale tjenester og organiseringen av disse bør ikke ha avgjørende betydning for den tilgangen allmenheten har til informasjon.

Norsk Vanns medlemmer mener imidlertid at det for de interkommunale selskapene må skilles på saker som behandles i representantskapet, og saker som behandles i styremøtene.

Det er naturlig at representantskapet har samme krav til åpne og lukkede møter som et kommunalt organ.

Arbeidsprosessen i styremøtene bør på den annen side skjermes frem til det foreligger en omforent protokoll eller styrevedtak. Styret er et organ som i hovedsak skal representere selskapet og er satt til å lede dette. Styret er også daglig leders arbeidsgiver og en viktig støttespiller for vedkommende. Det er etter Norsk Vanns mening viktig å ikke innføre krav som kan bidra til å hemme diskusjoner og meningsutveksling i styret.

Styremedlemmene er personlig valgt, ikke politisk valgt. Styremedlemmer er ofte valgt på bakgrunn av sin spesielle kompetanse. Det er fare for at full åpenhet vil kunne medføre at det blir mer politisk press mot disse personene, noe som kan føre til at færre ønsker å påta seg slikt styreverv.

Selve diskusjonene i styremøtene er viktige for selskapene. I forkant av styremøter i de interkommunale selskapene, til forskjell fra møter i folkevalgte organ, er det ikke egne møter som er lukket for offentligheten (jf. partienes gruppemøter). Alle diskusjoner tas i selve styremøtet. Med offentlighetskrav for styremøtene er det en fare for at diskusjonene i styremøtene flyttes ut av styrerommet til andre arenaer. Det er ikke ønskelig.

Det er svært viktig for vann- og avløpsselskapene at vi har styremedlemmer med høy fagkompetanse i styrene. Alle protokoller fra styremøtene skal være offentlige dokumenter.

Representantskapet i det interkommunale selskapet representerer eierkommunene, og er politisk valgt. Full møteoffentlighet i dette forumet støttes av våre medlemmer. Det påpekes imidlertid fra våre medlemmer at det alltid må være en balanse mellom offentlighetslovens bestemmelser og sikkerhetslovens bestemmelser knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner og infrastruktur.

Norsk Vann støtter departementets forslag om at innkalling og saksliste, kunngjøring av møte, og offentlige protokoller samt lyd- og bildeopptak, innføres for de interkommunale selskapenes representantskapsmøter. Norsk Vann støtter ikke at samme lovhjemmel innføres for styrene i de samme selskapene.

Punkt 5 Forslag om å redusere rollen staten har i organiseringen av selskapene

Det følger av IKS-lovens § 32 fjerde ledd at departementet skal godkjenne oppløsningen av et IKS. Departementet foreslår nå å oppheve dette kravet. Norsk Vann mener dette er et godt tiltak for lokaldemokratiet og har ingen innvendinger mot denne endringen.

Norsk Vann støtter departementets vurdering om å oppheve IKS-loven § 32 fjerde ledd.

Punkt 7.2 Forslag om endringer i tallet på varamedlemmer som skal velges til representantskapet

Departementet ønsker at det skal inn i IKS-loven at selskapene må velge minst to varamedlemmer flere enn de er faste medlemmer i representantskapet. Mange representantskap benytter i dag personlige varamedlemmer valgt av kommunestyret. Norsk Vann er enige i at en lovendring kan bidra til å redusere sårbarheten for å få et fulltallig representantskap. Men, det er viktig at det kan være en lokal bestemmelse om antall varamedlemmer pr. faste medlem, og at dette fastsettes i selskapsavtalen. Her må det tas hensyn til antall eierkommuner og antall medlemmer i representantskapet fra hver enkelt kommune.

Norsk Vann støtter departementets vurdering om å redusere sårbarheten blant de som er valgt inn i representantskapene hos de interkommunale selskapene. Norsk Vann mener at dette bør kunne reguleres i den enkelte selskapsavtale, og er dermed ikke enige i departementets vurdering om å lovfeste minst 2 varamedlemmer pr. valgte medlem.

Punkt 8 Forslag om å gi representantskapet myndighet til å velge antall styremedlemmer

Departementet ønsker å åpne for at representantskapene selv skal både kunne velge styremedlemmer i selskapet og velge antall styremedlemmer. Norsk Vann støtter denne vurderingen.

Norsk Vann støtter departementets forslag til lovendringer her.

Punkt 9 Forslag om godtgjøring

Departementet mener at ledervervet i representantskapet i et IKS ikke er et kommunalt tillitsverv, men må regnes som et lederverv for selskapet.

Departementet foreslår derfor at leder og nestleder skal godtgjøres fra kommunen som medlem i representantskapet, men at tilleggsvervene som leder og nestleder skal godtgjøres fra selskapet. Departementet mener det er naturlig selskapet betaler godtgjørelsen til leder og nestledervervet, da det er representantskapet som fastsetter størrelse på denne godtgjørelsen.

For våre IKSer er det uheldig når kostnader som ikke kan føres på selvkost skal håndteres av selskapet. Dette fordi selskapet har få eller ingen mulighet til å dekke slike kostnader.

Veileder til selvkostforskriftens punkt 7.4 omhandler «*Administrativ ledelse, folkevalgte organer og eierorganer*». Det fremgår her at kostnader knyttet til selskapenes eierorganer ikke kan tas med i selvkostberegningen. Representantskapet nevnes som et slikt organ. I veilederen heter det at «*Godtgjørelser, møteutgifter og andre utgifter knyttet til slike organer skal dermed ikke tas med i selvkost*»

Norsk Vann mener at den nye lovteksten i IKS-loven eksplisitt bør stå at godtgjørelsen til vervene leder og nestleder i representantskapet skal betales av selskapene og kunne dekkes av selvkost. Den nye praksisen vil da ikke utfordre selvkostregelverket.

Punkt 10 om endringer i reglene om økonomiforvaltning

Det foreslås flere justeringer i økonomibestemmelsene, i hovedsak for å harmonere disse med økonomibestemmelsene i ny kommunelov. Samtidig legger departementet frem en ny forskrift om årsbudsjett og årsregnskap mv. for interkommunale selskap.

10.2 Økonomiplanen og årsbudsjettet

Departementet foreslår å oppheve dagens krav i §20 første ledd andre punktum om at økonomiplanen «skal legges til grunn ved selskapets budsjettarbeid og øvrige planleggingsarbeid» Departementet mener økonomiplanen skal være retningsgivende, men ikke bør ha en bindende funksjon overfor årsbudsjettet. Departementets forslag om å oppheve dagens krav i § 20 første ledd andre punktum virker fornuftig.

Norsk Vann vil likevel understreke planenes viktighet i en sektor med så store og langsiktige investeringer. Våre IKS legger vedtatte planer til grunn i sitt arbeid. De påtar seg slik betydelig risiko når de iverksetter investeringsplanene gjennom anbudsprosesser og bindene kontrakter. Det problematiseres at det kan få konsekvenser for et IKS dersom en kommune skulle bli registrert i ROBEK og slik få innskrenket mulighet til å finansiere vedtatte og iverksatte investeringstiltak.

Balansekrav- budsjettbalanse og dekning av underskudd.

Dagens IKS-lov inneholder ikke noe eksplisitt krav om at økonomiplanen og årsbudsjettet skal fastsettes med balanse. Departementet ser ikke grunner til at selskapene skal være unntatt et slikt krav, når deltager kommunene selv ikke står fritt til å budsjettere uten balanse.

Departementet foreslår å videreføre dagens forskriftskrav om å dekke inn underskudd som har oppstått i regnskapet, men at dette nå blir tatt opp som en lovfestet plikt. Dette innebærer at et regnskapsresultat som ikke dekkes opp med egenkapital i forbindelse med årsoppgjøret (for år 0), må dekkes inn i budsjettet i det årete regnskapet blir lagt frem (år 1) eller året etter (år 2). Dette vil være det samme regelverket som i kommuneloven §14-11,1. ledd.

Våre medlemmer forstår lovens hensikt og at selskapet ikke kan drifte utover de rammene som deltagerkommunene har stil til disposisjon gjennom selskapsavtalen. Samtidig ser vi her noen utfordringer knyttet til selvkostregelverket.

I selvkostforskriftens §8,3 ledd heter det: *«Hvis differansen mellom årets gebyrinntekter og årets gebyrgrunnlag viser et underskudd, skal underskuddet dekkes inn ved å bruke av selvkostfondet, så lenge det er tilgjengelige midler på fondet. Et underskudd som ikke dekkes inn ved å bruke av selvkostfondet, skal fremføres i selvkostregnskapet til inndekning i et senere år. Et underskudd som er fremført, skal dekkes inn av et fremtidig overskudd senest i det femte året etter at underskuddet oppsto.*

Et underskudd kan likevel fremføres ut over fem år, hvis dette er nødvendig for at brukerne ikke skal betale for fremtidig bruk av gjennomførte investeringer»

Lovteksten som departementet foreslår for håndtering av underskudd vil innebære at et IKS ikke har muligheten til å fremføre et underskudd i inntil fem år. Også IKS bør kunne dra nytte av det handlingsrommet selvkostforskriften gir.

Selskapene har det siste årene opplevd en betydelig kostnadsvekst, som det til dels har vært vanskelig å forutse. Våre medlemmer understreker viktigheten av å ha selvkostfond/oppbygd egenkapital slik at de selv kan håndtere årsunderskudd når de oppstår. Den samme muligheten for opp- og nedbygging av fond/egenkapital som kommunene vil også gjøre det enklere å planlegge langsiktig.

Norsk Vann mener det er viktig at lovteksten som nå utformes ikke kommer i konflikt med selvkostregelverket.

10.3 Årsregnskapet og årsmeldingen

Departementet ber om innspill på om alle interkommunale selskap bør ha generell plikt til å utarbeide årsmelding, også de som er «små foretak» etter regnskapsloven. Norsk Vann har ikke mottatt noen innvendinger fra våre medlemmer på dette punktet.

Videreføring av at interkommunale selskap skal følge regnskapsloven:

Våre medlemmer mener det er fornuftig at IKS som hovedregel skal følge regnskapsloven, men er åpne for at også kommuneloven kan følges.

Utvidede frister for avleggelse av årsregnskapet og årsberetning

Våre medlemmer er positive til at fristene for avleggelse av årsregnskap og årsberetning forlenges. Våre medlemmer fremhever at det er viktig for styret at årsregnskapet og

årsberetning er komplett på det tidspunktet det godkjennes. Styret og representantskapet behandler disse dokumentene samlet. Fristene for ferdigstilling bør derfor være de samme for årsregnskap og årsberetning.

10. 4 Lånopptak mv.

Departementet foreslår at reglene i IKS-loven om krav til minste årlige avdrag blir harmonisert med reglene i kommuneloven §14-18. Forslaget vil ifølge departementet kunne innebære at minimumsavdraget øker for enkelte selskap.

Punktet om minste årlige avdrag vil føre til at virksomhetens budsjett må harmoniseres med tanke på minimumsavdrag under budsjettbehandlingen. Våre medlemmer er i utgangspunktet positive til at kravet om å gjøre opp likviditetslån ved årsskiftet oppheves. Men stiller spørsmål omkring konsekvenser dette har for lånerammer og deltagerens garantiansvar. En ønsker at lovteksten blir mer tydelig på dette.

Andre forhold ikke nevnt i høringsforslaget

I forbindelse med revisjon av IKS-loven oppfordrer Hias IKS departementet om å ta initiativ overfor Brønnøysundregistrene til å få på plass at IKS-er får mulighet til elektronisk innsending og signering tilsvarende andre selskapsformer. Norsk Vann støtter dette forslaget.

Med hilsen
Norsk Vann BA

Thomas Breen
Direktør

Ida Stabo-Eeg
Controller

Saksbehandlere: Thomas Langeland Jørgensen og Ida Stabo-Eeg